

Zero GEOGRAPHIC

FEBRUARY 2012

ISSUE 5

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ZERO ARTISTIC MOVEMENT

Εκδότης

Z.A.M

Συντακτική Ομάδα

Έκτορας
Κινέζος
Λυκάνθρωπος
ΠΞ
A3roflot

Επιμέλεια Ύλης

Λυκάνθρωπος
Κινέζος
ΠΞ

Creative Art Director

A3roflot

Επιμέλεια Εξώφυλλου

A3roflot

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 1
1 ^ο ΜΕΡΟΣ: ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΑΝΑΡΧΙΣΜΟ	σελ. 2
2 ^ο ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	σελ. 6
3 ^ο ΜΕΡΟΣ: (ΑΝΤΙ)ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΖΑΜ - «ΚΙΝΕΖΙΚΗ» ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ	σελ. 13
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΤΕΥΧΗ	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Zero Artistic Movement (Z. A. M.), είναι ένα αυτόνομο καλλιτεχνικό (και όχι μόνο) κίνημα. Επιρροές του ZAM ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΩΝ ΝΤΑΝΤΑΙΣΤΩΝ, ΟΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟΙ, Ο ΡΕΤΡΟΦΟΥΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, Ο ΕΞΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΣ, ΤΟ D.I.Y. ΚΑΙ Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ (INDUSTRIAL) ΜΟΥΣΙΚΗ. Το ZAM είναι ένας ζωντανός οργανισμός ο οποίος συνεχώς εξελίσσεται. Είναι μια αντικαπιταλιστική / αντικρατική / διεθνιστική κίνηση με σκοπό τη συνεισφορά στην ανατροπή του καπιταλιστικού συστήματος. Για περισσότερα εδώ <http://www.myspace.com/zeroartisticmovement>

Το περιοδικό ZERO GEOGRAPHIC ασχολείται με «επιστημονικά θέματα» με έναν ταξικό τρόπο. Γεωγραφία, ιστορία, κοινωνικός πόλεμος, μακροοικονομία είναι μόνο μερικά από τα θέματα που μας απασχόλησαν στα τέσσερα πρώτα τεύχη αυτής της διμηνιαίας έκδοσης. Όσο αφορά το παρών τεύχος, στο πρώτο μέρος θα παρουσιάσουμε κάποιες σκέψεις για τους «αιρετικούς διανοούμενους». Για τους επιστήμονες, φιλόσοφους, συγγραφείς, ποιητές που δεν υποστήριξαν τον αστικό πολιτισμό και πολλοί απ' αυτούς το πλήρωσαν ακριβά. Στο δεύτερο θα ασχοληθούμε με τη θεωρία της εξάρτησης, ενώ στο 3^ο μέρος εγκαινιάζεται μια νέα στήλη με θεματολογία την τέχνη/αντι-τέχνη του ZAM.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ZERO GEOGRAPHIC -Z.A.M

ZERO ARTISTIC MOVEMENT

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΣ: ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΑΝΑΡΧΙΣΜΟ

«Όποτε οι άλλοι συμφωνούν μαζί μου, αισθάνομαι ότι δεν πρέπει να έχω δίκιο.»
Όσκαρ Ουάιλντ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι διανοούμενοι υπήρξαν ανέκαθεν οι στυλοβάτες του συστήματος. Αυτοί που του έδιναν την ηθική και επιστημονική δικαίωση (κλασσικό παράδειγμα για την εποχή του υπήρξε ο Χέγκελ). Υπήρξαν όμως και πολλοί διανοούμενοι (επιστήμονες, φιλόσοφοι, συγγραφείς κλπ) που υποστήριξαν τον αναρχισμό με λόγια και με πράξεις χωρίς να ταυτιστούν απόλυτα μαζί του ή με τις επικρατούσες τάσεις του. Η επιρροή αυτών των επαναστατών υπήρξε σημαντική. Σήμερα δεν έχουν όμως το στάτους επαναστατών όπως π.χ. ο Μπακούνιν και ο Μαλατέστα. Αυτό γίνεται πιστεύω για δύο βασικούς λόγους. Πρώτον πολλοί απ' αυτούς τους διανοούμενους είχαν σημαντική συνεισφορά (επιστημονική, καλλιτεχνική και ανθρωπιστική) στην πορεία του δυτικού πολιτισμού και έτσι η αστική προπαγάνδα αποκρύβει τη δράση που εκείνοι είχαν σαν αναρχικοί και επαναστάτες. Ότι δεν κολλάει με την κυρίαρχη εικόνα της εξουσίας πρέπει να σβηστεί. Ένα γενικό και διαχρονικό παράδειγμα αποτελεί το πώς πολλές φορές το underground του χθες γίνεται η αναγνωρισμένη και καθγιασμένη τέχνη του σήμερα (συχνά δεν αναφέρονται καν οι underground ή και αναρχικές ρίζες κάποιας καλλιτεχνικής τάσης που έγινε με το χρόνο κυρίαρχη).

Δεύτερον, μία μερίδα αναρχικών, λόγω άγνοιας ή στενότητας σκέψης (ειδικά σε ζητήματα πολιτικής καθαρότητας), θεωρούν λανθασμένα ότι αναρχισμός αποτελεί ένα συγκεκριμένο και απόλυτο κίνημα. Ότι μόνο συγκεκριμένοι διανοητές πρέπει να διαβαστούν, ενώ άλλοι δεν αξίζουν κλπ. Έτσι όμως καταλήγουν να πιστεύουν σε ένα δόγμα. Μοιραία το ενδιαφέρον στη μελέτη έχουν μονοπωλήσει συγκεκριμένοι μεγάλοι διανοητές και επαναστάτες όπως ο Μπακούνιν, ο Κροπότκιν και ο Στίρνερ.

Ο αναρχισμός όμως δεν αποτελεί ένα συνεκτικό και μονολιθικό κοινωνικό κίνημα. Η δύναμη του αναρχισμού βρίσκεται στην αιρετική του δύναμη. Θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια κάποιους διανοητές που παρά τα αναρχικά τους πιστεύω, μείνανε σχετικά παραγκωνισμένοι μέσα στην ιστορία του αναρχισμού και αποτελούν αιρετικούς διανοούμενους που δε συμβιβάστηκαν με την εξουσία, όπως έκανε η πλειοψηφία των «ανθρώπων των γραμμάτων».

ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ

Ένα πρώτο παράδειγμα είναι ο **Ότο Γκρος** (1877-1920) που ήταν ένας Αυστριακός ψυχαναλυτής. Αρχικά ήταν μαθητής του Σίγκμουντ Φρόιντ και αργότερα έγινε αναρχικός και εντάχθηκε στην ουτοπική κοινότητα **Ascona**. Ο Γκρος επηρέασε τους **ντανταϊστές**. Σε επιστημονικό όμως επίπεδο, οι απόψεις του εξοστρακίστηκαν από το ψυχαναλυτικό κίνημα και δεν έχει συμπεριληφθεί στην ιστορία της ψυχολογίας.

Βέβαια ο Γκρος ήταν πρωτοπόρος της σεξουαλικής απελευθέρωσης και της αντι-ψυχιατρικής. Βασικά ο Γκρος απόρριψε την άποψη του Φρόυντ ότι η ψυχολογική καταπίεση των ενστίκτων έχει θετικές συνέπειες (καθώς σύμφωνα με τον Φρόυντ συνεισφέρει στην πρόοδο του πολιτισμού). Επηρέασε πολύ τον Carl Jung. Γενικά πέρα από τον γεωγράφο Κροπότκιν και τον Τσόμσκι, ελάχιστοι αναρχικοί λόγω της αντικομφορμιστικής τους στάση, αναγνωρίζονται από την επιστημονική κοινότητα ακόμα και αν η συνεισφορά τους υπήρξε μεγάλη. Ο Γκρος πέθανε από πείνα το 1920. Στην πρόσφατη ταινία του Κρονεμπέργκ «A dangerous method» όπου παρουσιάζεται σαν ενδιαφέρων ανατρεπτική προσωπικότητα, δεν αναφέρεται ότι υπήρξε αναρχικός...

Για τον **Όσκαρ Ουάιλντ** πολλά είναι γνωστά. Παραδόξως οι αναρχικές του τάσεις αποσιωπούνται. Τον θυμούνται σήμερα σαν μεγάλο συγγραφέα και πρωτοπόρο στη σεξουαλική απελευθέρωση. Η ομοφυλοφιλία του προκάλεσε ιδιαίτερη αίσθηση στην εποχή του. Ο Ουάιλντ συνδέθηκε με τον ποιητή Λόρδο Άλφρεντ Ντάγκλας. Πατέρας του ήταν ένας Μαρκήσιος, τον οποίο ο Ουάιλντ μίσησε μετά από προσωπικές επιθέσεις του μαρκήσιου. Η πράξη του Ουάιλντ στράφηκε τελικά εναντίον του, καθώς βρέθηκε ο ίδιος κατηγορούμενος για ομοφυλοφιλία. **Καταδικάστηκε σε κατανάγκαστικά έργα δύο ετών.** Η περίοδος της φυλάκισης επέδρασε στην υγεία του Όσκαρ Ουάιλντ, ο οποίος μετά την αποφυλάκισή πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής του απομονωμένος. Οι εμπειρίες του στη φυλακή καταγράφηκαν στο συγκλονιστικό ποίημα «Η Μπαλάντα της φυλακής του Ρήντιγκ».

«Μες στη φυλακή του Ρήντιγκ, κοντά στη πόλη, είν' ένας ατιμασμένος τάφος. Μες σ' αυτόν κείται ένας άνθρωπος που η άγρια φλόγα τονε λυώνει, τυλιγμένος σ' ένα σεντόνι που 'χε το χρώμα της φωτιάς κι ο τάφος του δεν έχει λουλούδια, μήτε κι όνομα. Εκεί ας κοιμάται ως τη μέρα που ο Χριστός θα καλέσει τους νεκρούς από τους τάφους να ξυπνήσουνε. Δεν οφελούνε σ' αυτόνε στεναγμοί, σπαραγμός και δάκρια. Ο άνθρωπος είχε σκοτώσει ό,τι αγαπούσε κι έπρεπε να πεθάνει. Και καθένας σκοτώνει ό,τι αγαπά κι όλοι ας ξέρουμε πως ο νέος σκοτώνει με τα μάτια γεμάτα μίσος, άλλοι με χαϊδευτικά λόγια, ο δειλός μ' ένα φιλί κι ο αντρείος με το σπαθί.»

Στο «**Η ψυχή του ατόμου κάτω από το σοσιαλισμό**» (1891) ο Όσκαρ Ουάιλντ αναπτύσσει τις αναρχικές του απόψεις. Στον καπιταλισμό οι άνθρωποι είναι δυστυχισμένοι. Ο αλτρουισμός δε βοηθά γιατί δεν χτυπά την αιτία του προβλήματος: την άνιση κατανομή του πλούτου. Ο **ελευθεριακός σοσιαλισμός** αντίθετα θα επιτρέψει σε όλους να αναπτύξουν τα χαρίσματα της ψυχής τους (καθώς ο αγώνας για τα προς το ζην και ο μόχθος καταστρέφουν τις πιο θετικές πνευματικές δυνάμεις του ανθρώπου) και έτσι να φτάσουν μέσα από το σοσιαλισμό σε ένα υγιή ατομικισμό. Τι είναι όμως αυτός ο ατομικισμός κατά τον Όσκαρ Ουάιλντ? Για τον Ουάιλντ λοιπόν ο ελευθεριακός σοσιαλισμός θα επιτρέψει στο άτομο να πραγματωθεί σαν καλλιτέχνης. Στην τέχνη βρίσκεται η κορύφωση της ανθρώπινης ζωής. Η τέχνη είναι ατομικισμός σύμφωνα με τον Ουάιλντ. Στο **«Βέρα η μηδενίστρια»** ο Ουάιλντ περιγράφει τον αγώνα των ρώσων μηδενιστών ενάντια στην τυραννία. Τέλος τον ρόλο που έπαιξαν οι πολιτικές του απόψεις (εκτός από τις ερωτικές του προτιμήσεις) στην καταδίκη του, είναι κάτι που δε γνωρίζω και μάλλον δε θα το μάθουμε ποτέ. Σίγουρα όμως με κάνει να αναρωτηθώ η υπόθεση του τι θα

γινόταν αν στη θέση του Ουάιλντ βρίσκονταν κατηγορούμενος κάποιος φιλοβασιλικός και φιλοκαθεστωτικός δανδής.

Τον **Τολστόι** στις μέρες μας το θυμούνται σαν μεγάλο συγγραφέα. Ήταν όμως από τους βασικούς εμπνευστές του κινήματος των **Αναρχοχριστιανών**. Το έργο του Λέοντα Τολστόι «**Η βασιλεία του Θεού είναι μέσα σας**» είναι ένα βασικό έργο στην κατανόηση του αναρχοχριστιανισμού. Ο αναρχοχριστιανισμός του Τολστόι είναι πιο κοντά στον αναρχοκομμουνισμό του Κροπότκιν, αν και είναι πασιφιστικός. Ο Γκάντι επηρεάστηκε πολύ από τον Τολστόι οπότε αν και έμμεσα ο αναρχοχριστιανισμός επηρέασε τις μεγάλες πολιτικές εξελίξεις στην Ινδία. Ο **Ντοστογιέφσκι**, ένας άλλος μεγάλος ρώσος συγγραφέας, στην αρχή της ζωής του υπήρξε ουτοπικός σοσιαλιστής. Συνελήφθηκε από τον τσαρική αστυνομία και υπέστη απίστευτα βασανιστήρια. Μάλιστα έζησε και μια εικονική εκτέλεση. Στη συνέχεια της ζωής του έγινε υποστηρικτής του Τσάρου!

Ο **Καρυωτάκης** δεν υπήρξε αναρχικός αν και μετάφρασε ποίηση αναρχικών (και αυτό για τη συγκεκριμένη εποχή λέει πολλά). Η εικόνα του καταθλιπτικού και απολίτικου καλλιτέχνη αποτελεί σαφής ιστορική παραχάραξη. Μια παραχάραξη που έπραξε η αστική τάξη σε ένα από τους μεγαλύτερους επικριτές της. Ο πεσιμισμός της ποίησης του ήταν κοινωνικός πεσιμισμός. Είχε επίσης χιουμοριστική πλευρά καθώς έβγαζε σατιρική εφημερίδα κι έγραψε επιθεωρήσεις. Στηλίτευσε ανελέητα την εξουσία. Είχε υποστεί άπειρες διώξεις από τους προϊσταμένους του στη δημόσια διοίκηση. Υπήρξε συνδικαλιστής και δεν συνδιαλέχτηκε με την κεντρική εξουσία, γι' αυτό και μετατέθηκε στην Πάτρα και τέλος στην Πρέβεζα, όπου αυτοκτόνησε. Ο Καρυωτάκης μάλλον αυτοκτόνησε όχι γιατί ήταν καταθλιπτικός αλλά για να αποφύγει να νοσηλευτεί σε ψυχιατρική κλινική, καθώς έτσι θεράπευαν τότε τη σύφιλη την οποία ο Καρυωτάκης είχε κολλήσει νεότερος. Είχε έντονα κριτική ματιά και υποστήριζε πάντα προοδευτικές απόψεις (είχε προασπιστεί μάλιστα σθεναρά τους πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής). Πολλά κείμενα του Καρυωτάκη ήταν πολιτικά ρεπορτάζ.

«Βέβαια. Έπρεπε να σκύψω μπροστά στον ένα και, χαϊδεύοντας ηδονικά το μαύρο σεβιότ – παφ, παφ, παφ –, “έχετε λίγη σκόνη” να ειπώ “κύριε Άλφα”. Ύστερα έπρεπε να περιμένω στη γωνία, κι όταν αντίκριζα την κοιλιά του άλλου, αφού θα’χα επί τόσα χρόνια παρακολουθήσει τα αισθήματα και το σφυγμό της, να σκύψω άλλη μια φορά και να ψιθυρίσω εμπιστευτικά : “Αχ, αυτός ο Άλφα, κύριε Βήτα”... Έπρεπε να σκύψω, να σκύψω, να σκύψω. Τόσο που η μύτη μου να ενωθεί με τη φτέρνα μου. Έτσι βολικά κουλουριασμένος, να κυλώ και να φθάσω. Κανάγιες !Το ψωμί της εξορίας με τρέφει. Κουρούνες χτυπούν τα τζάμια της κάμαράς μου. Σε βασανισμένα στήθη χωρικών βλέπω να δυναμώνει η πνοή που θα σας σαρώσει.»

Ο **Φραντς Κάφκα** που στις μέρες μας αποτελεί κάτι σαν εθνικό προϊόν και σύμβολο της Τσεχίας, υπήρξε αντιεξουσιαστής με τον τρόπο του. Για τον Κάφκα έχουν πει ότι υπήρξε αρνητικός αναρχικός με την έννοια ότι έβλεπε τη φρίκη της κρατικού ολοκληρωτισμού και έγραψε γι' αυτήν αλλά δεν υπήρξε επαναστάτης της δράσης. Σίγουρα είχε διαβάσει Κροπότκιν και είχε παρευρεθεί σε κάποιες ομιλίες αναρχικών στη Πράγα.

Ο **Αλμπέρ Καμύ** είναι γνωστός υπαρξιστής συγγραφέας συνεχιστής και μαθητής του Κάφκα. Υπήρξε επίσης στηλιτευτής του ολοκληρωτισμού και ανθρωπιστής. Ο Καμύ στο κλασικό του έργο **«Ο εξεγερμένος άνθρωπος»**, υπήρξε θετικός απέναντι στο αναρχικό κίνημα χωρίς να ασπάζεται απόλυτα τον αναρχισμό. Πρέσβευε ότι η βία των επαναστατών πρέπει να είναι αμυντική και ποτέ εκδικητική. Δικαιοσύνη και δημοκρατία πρέπει να πηγαινούν μαζί αλλιώς η επανάσταση είναι καταδικασμένη. Πίστευε στην ηθική ανωτερότητα της δημοκρατίας που θα βασίζεται στην **εργατική και κοινωνική αυτοδιαχείριση**.

Ο **Όργουελ** που έγραψε ένα από τα πιο σημαντικά βιβλία του προηγούμενου αιώνα το **«1984»**, είχε επηρεαστεί από τον αναρχισμό και μάλιστα στο **«Πεθαίνοντας στην Καταλονία»** υποστήριξε τους αναρχικούς στην αιματηρή τους κόντρα με το ισπανικό κομμουνιστικό κόμμα στη διάρκεια του ισπανικού εμφυλίου. Ο ίδιος είχε υπηρετήσει στις γραμμές του φιλοτροτσκιστικού Ρουμ που πολεμούσε μαζί στα χαρακώματα με τους αναρχικούς πολιτοφύλακες. Δήλωνε με μια δόση αυτοσαρκασμού (?) ότι πολιτικά ήταν ένας αναρχικός τώρης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο καλλιτεχνικός αναρχισμός του Ουάλντ και ο αναρχοχριστιανισμός του Τολστόι δε θα μπορούσαν να έχουν μέλλον στο βάρβαρο 20^ο αι. Πόσο μάλλον στον 21^ο αι. Ο αρνητικός αναρχισμός του Κάφκα δεν έχει πολλά να προσφέρει πια. Το θέμα δεν είναι να μελετήσουμε τον ολοκληρωτισμό αλλά πώς να τον αλλάξουμε. Αυτό δε σημαίνει ότι αμφισβητούμε τη συνεισφορά των παραπάνω επαναστατών διανοούμενων. Το αντίθετο. Η αλήθεια είναι ότι πράξανε ότι μπορούσαν για να αντιπαλέψουν την αστική μιζέρια και το ψέμα (αν και αυτό δε φτάνει πάντα για να αλλάξει ο κόσμος). Κοινό τους γνώρισμα υπήρξε η ασυμβίβαστη τους πίστη στην ανατροπή. Η αστική κοινωνία έκανε αρχικά τα πάντα για να τους εκμηδενίσει. Και μετά, τα πάντα για να τους αφομοιώσει (συνήθως μετά θάνατον). Κάπου είχα διαβάσει ότι ναι μεν βάλανε τον Καρυωτάκη στα σχολικά βιβλία, αλλά τα ποιήματα του μοιάζουν να ασφυκτιούν

εκεί. Θέλουν να δραπετεύσουν , οι συγκεκριμένες σελίδες που περιέχουν τα ποιήματα του, φαίνονται σαν να θέλουν να πετάξουν μακριά.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΑΡΘΡΟΥ: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΞΗΡΟΥΧΑΚΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

ΧΩΡΟΣ, ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΣΗ

Χώρος και εξουσία είναι έννοιες άμεσα αλληλένδετες . Και αυτό γιατί η εξουσία παράγει το χώρο . Η σχολή της εξάρτησης , που προέρχεται από τη νεομαρξιστική παράδοση, αποτέλεσε μία από τις πιο σημαντικές προσπάθειες που έγινε στο παρελθόν για να μελετηθούν οι χωρικές προεκτάσεις της καπιταλιστικής εξουσίας. Σε γενικές γραμμές, οι μαρξιστικές και νεομαρξιστικές προσεγγίσεις αναλύουν την κοινωνική κατάσταση (και κατά προέκταση τον χώρο) δίνοντας προτεραιότητα στην συλλογική δράση και στο ρόλο των δομικών - ιστορικών και κοινωνικοοικονομικών παραγόντων. Ο Μαρξ πίστευε ότι η γεωγραφική επέκταση των καπιταλιστικών σχέσεων θα οδηγούσε στη σύγκλιση της οικονομικοκοινωνικής ανάπτυξης ανάμεσα σε διαφορετικές χώρες κάτι που δεν βρίσκει σύμφωνο τον Λένιν αλλά ούτε τη Luxemburg.

Πιο συγκεκριμένα ο Λένιν αναφέρεται στον ιμπεριαλισμό ως ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού. Συνδέει λοιπόν το φαινόμενο του ιμπεριαλισμού με την άνοδο του μονοπωλιακού κεφαλαίου και τη στενή διαπλοκή του με το κράτος (κρατικομονοπωλιακός καπιταλισμός). Έτσι ο Λένιν δίνει στην παραγωγική διαδικασία και στον καπιταλισμό διεθνείς διαστάσεις, καθώς ο καπιταλισμός σε μία συγκεκριμένη φάση ανάπτυξης του έχει επεκτατικά χαρακτηριστικά (ιμπεριαλισμός). Σύμφωνα με τη λενινιστική θεωρία άμεση επιδίωξη του καπιταλισμού στη κρατικομονοπωλιακή του φάση είναι η εξασφάλιση των αγορών των αδύναμων κρατών για τα προϊόντα του και η εκμετάλλευση της φθηνής εργασίας από τις φτωχότερες χώρες (με την εγκατάσταση εργοστασίων εκεί ή με τη μεταφορά φθηνού εργατικού δυναμικού από αυτές προς τα ιμπεριαλιστικά κέντρα μέσω της μετανάστευσης). Αυτό το πραγματώνει βέβαια μέσω των ιμπεριαλιστικών κατακτήσεων που εγκαθιστούν μία διεθνή άνιση οικονομική πραγματικότητα στην οποία ισχυρό ρόλο έχουν τα ιμπεριαλιστικά κράτη και αδύναμα τα κράτη και οι λαοί που υποτάσσονται στους ιμπεριαλιστές.

Έτσι λοιπόν ο Λένιν αποδίδει την άνιση ανάπτυξη μεταξύ διαφορετικών περιοχών της Γης στη φύση του καπιταλισμού και στην ανάγκη που έχει σαν σύστημα να επιβάλλεται οικονομικά σε φτωχότερες οικονομικές ζώνες. Η θεωρία αυτή του Λένιν θα συνδεθεί αργότερα με τις λατινοαμερικανικές θεωρίες εξάρτησης που προσπάθησαν να εξηγήσουν τις αιτίες της ανάπτυξης και της υπανάπτυξης σε διεθνή κλίμακα (βλ. πχ Frank 1967). Σύμφωνα με τις θεωρίες αυτές, οι χώρες του Τρίτου Κόσμου οφείλουν την καθυστέρησή τους στη σχέση εξάρτησης που έχουν με την καπιταλιστική Δύση. Η υπανάπτυξή τους θα αναπαράγεται όσο παραμένουν κάτω από καπιταλιστικό καθεστώς και μόνο αν ξεφύγουν από αυτό μπορούν να ορθοποδήσουν, καθώς βασική προϋπόθεση της ύπαρξης ισχυρών οικονομικά κρατών είναι η υπανάπτυξη των φτωχών χωρών.

Η Luxemburg διατυπώνει την άποψη ότι αντίθετα με ότι πίστευε ο Μαρξ η συσσώρευση κεφαλαίου, δηλαδή η ίδια η βασική συνθήκη ύπαρξης του καπιταλισμού, θα ήταν αδύνατη χωρίς την ύπαρξη μη καπιταλιστικών χωρών.

Μια νεομαρξιστική σχολή σκέψης που όπως ήδη αναφέρθηκε προέρχεται από την ανάλυση των Λένιν και Luxemburg, είναι η σχολή της εξάρτησης. Σε γενικές γραμμές η σχολή αυτή υποστηρίζει ότι στα πλαίσια του διεθνούς καταμερισμού εργασίας που επιβάλλεται από τις ισχυρές οικονομίες του καπιταλιστικού κέντρου, οι αναπτυσσόμενες χώρες της περιφέρειας μετατρέπονται σε πηγές πρώτων υλών και φτηνού εργατικού δυναμικού (μετανάστευση) για τις πρώτες. Το κέντρο με τη σειρά του εξάγει προϊόντα στην περιφέρεια υψηλότερης ενσωματωμένης αξίας (βιομηχανικά προϊόντα και υπηρεσίες). Έτσι έχουμε μονίμως γεωγραφική μεταφορά αξίας από την περιφέρεια στο αναπτυσσόμενο κέντρο. Συνεπώς, αφού το κέντρο είναι υπεύθυνο για την υπανάπτυξη της περιφέρειας είναι προφανώς υπεύθυνο και για την μετανάστευση προς αυτό, αφού η υπανάπτυξη στην περιφέρεια που είναι η αιτία φυγής των εργατών, είναι και δικό του έργο.

Ο A.G. Frank με το το κλασικό του βιβλίο *Capitalism and Underdevelopment in Latin America* (Frank, 1967) είναι ένας από τους πιο γνωστούς θεωρητικούς της σχολής της εξάρτησης. Βασισμένος στην εμπειρία των χωρών της Λατινικής Αμερικής υποστήριξε ότι ο «εκσυγχρονισμός» των υποανάπτυκτων οικονομιών δεν οδηγεί στην ανάπτυξη αλλά στην **«ανάπτυξη της υπανάπτυξης»** (development of underdevelopment). Με άλλα λόγια το κέντρο έχει ανάγκη την υποανάπτυκτη περιφέρεια και είναι προς το συμφέρον του αυτή η ανισότητα να διατηρείται.

Ο Frank διαχωρίζεται από την ορθόδοξη μαρξιστική σκέψη καθώς πιστεύει ότι ο καπιταλισμός πρέπει να αναλύεται σαν παγκόσμιο σύστημα και όχι σαν εθνικό, όπως διαφαίνεται στις αναλύσεις του Μαρξ στο Κεφάλαιο. Ο Frank δίνει μεγάλη αξία στην γεωπολιτική και στις αλληλοδιαπλεκόμενες οικονομικές σχέσεις των κρατών. Σημασία μεγάλη στην ανάλυση του έχουν οι σχέσεις των ισχυρών καπιταλιστικών χωρών του κέντρου με τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες της περιφέρειας. Για τον παραπάνω θεωρητικό, η σχέση ανάμεσα σε μια καπιταλιστική δύναμη και σε μια μικρή σχετικά οικονομική δύναμη περιγράφεται από την σχέση εξάρτησης «Δορυφόρος-Μητρόπολη». Μέσα λοιπόν στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα οι λίγες Μητροπόλεις θα εκμεταλλεύονται τους δορυφόρους που θα προσανατολίζουν όλη σχεδόν την εμπορική τους παραγωγή (πρώτες ύλες και αγροτικά προϊόντα) προς τις Μητροπόλεις παίρνοντας σε αντάλλαγμα βιομηχανικά είδη έντασης κεφαλαίου και τεχνολογίας που οι Μητροπόλεις παράγουν. Η Μητρόπολη μέσω αυτής της άνισης ανταλλαγής θα καταφέρει να ελέγξει στη συνέχεια τη βιομηχανική παραγωγή του Δορυφόρου. Τελικά, η Μητρόπολη απορροφά όλο το πλεόνασμα του Δορυφόρου και θα βγει κερδισμένη από τις ανταλλαγές που περιγράφηκαν. Η άνιση σχέση μιας χώρας με μιαν άλλη θα οριστεί σαν εξάρτηση. Η σχέση αυτή είναι δεσμευτική για τη χώρα δορυφόρο, γιατί **ακόμα και αν αυτή επιθυμεί να ξεφύγει από αυτή την οικονομική και πολιτική κατάσταση είναι πολύ δύσκολο να το πράξει**. Τομείς και κλάδοι παραγωγής που παράγουν προϊόντα που η Μητρόπολη απορροφά, είναι διογκωμένοι ενώ αφήνονται σε στασιμότητα κάποιοι άλλοι παραγωγικοί τομείς και κλάδοι που θα μπορούσαν να είναι χρήσιμοι για μια περισσότερο ισόρροπη και ολοκληρωμένη οικονομική ανάπτυξη της χώρας-δορυφόρου. Οι χώρες αυτές, συνεπώς, δεν είναι σε θέση να διαμορφώσουν αυτόνομα την εσωτερική τους παραγωγή και να καθορίσουν οι ίδιες την οικονομική και κοινωνική τους πορεία.

Η εξάρτηση του κράτους-δορυφόρου από τη Μητρόπολη δε θα μπορούσε να μην έχει και την ιδεολογική της «συγκάλυψη», ώστε να νομιμοποιείται απέναντι στο φτωχό

πληθυσμό του κράτους δορυφόρου που χάνει και τα περισσότερα από αυτή τη σχέση εξάρτησης. Ο Frank λοιπόν υποστηρίζει ότι στη χώρα δορυφόρο πρέπει να δημιουργηθεί η πολιτική και κοινωνική δομή που θα αναπαράγει το σύστημα της εξάρτησης. Αυτό γίνεται κυρίως από την άρχουσα τάξη της χώρας δορυφόρου (που έχοντας οικονομικά προνόμια από αυτή τη σχέση) θα αναλάβει τον ρόλο της διαίωξης της εξάρτησης με το να παρέχει ένα ιδεολογικό και πολιτικό προκάλυμμα σε αυτή την εξάρτηση παρουσιάζοντας τη σαν κάτι φυσικό ή αναγκαίο για την οικονομική πρόοδο της χώρας. Έτσι, με το να δικαιώνει τη σχέση εξάρτησης, δικαιώνει ταυτόχρονα και την επιβίωση της.

Ένας άλλος σημαντικός μελετητής της άνισης ανάπτυξης σε διεθνή κλίμακα είναι ο Αιγύπτιος οικονομολόγος **Samir Amin**, ο οποίος είναι επίσης επηρεασμένος από τη μαρξιστική σκέψη και έχει πολλά κοινά με τη σχολή της εξάρτησης. Όμως ο Amin δεν ταυτίζεται ακριβώς με αυτή την σχολή. Πιο συγκεκριμένα στο κλασικό του έργο Άνιση Ανάπτυξη (Αμίν, 1976) θεωρεί ότι πρέπει να μελετηθεί η έννοια της ανάπτυξης σε παγκόσμια κλίμακα ώστε να κατανοηθούν οι λόγοι που κάποιες χώρες (οι λεγόμενες αναπτυσσόμενες) δεν αναπτύσσονται όπως οι αναπτυγμένες. Στο παγκόσμιο λοιπόν καπιταλιστικό σύστημα (Μουσούρα, 2005) ο Amin διακρίνει δύο ισχυρούς πόλους ανάπτυξης και ισχύος, το κέντρο (χώρες της Δύσης) από τη μια, που είναι και ο ισχυρός πόλος, και την περιφέρεια (αναπτυσσόμενες χώρες) από την άλλη που είναι ο αδύναμος. Το σημαντικό για τη σκέψη του Amin είναι ότι το κέντρο και η περιφέρεια είναι αλληλένδετοι χωρο-οικονομικοί σχηματισμοί που επηρεάζει ο ένας τον άλλο. Σύμφωνα με αυτόν, η «υπανάπτυξη» της περιφέρειας οφείλεται στο ότι η οικονομία της διαμορφώνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να εξυπηρετεί σε οικονομικό επίπεδο το ισχυρό κέντρο. Γενικά ο Amin θεωρεί ότι στα πλαίσια του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος επικρατούν δυο τύποι καπιταλισμού. Ο καπιταλισμός που χαρακτηρίζει τις αναπτυγμένες χώρες του κέντρου είναι ισχυρός καπιταλισμός, καθώς καθορίζεται από την ίδια την εσωτερική οικονομική και παραγωγική δυναμική του (ενδογενής συσσώρευση). Ο άλλος τύπος καπιταλισμού είναι ο περιφερειακός καπιταλισμός που χαρακτηρίζει τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες και που η λειτουργία του εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τις αναπτυγμένες χώρες (δεν διαθέτει δηλαδή αυτόνομη εσωτερική δυναμική). Ο Amin πιστεύει ότι τα υψηλά ημερομίσθια στο κέντρο και τα χαμηλά στην περιφέρεια, **δημιουργούν μία προβληματική σχέση καθώς οδηγούν σε άνισες ανταλλαγές μεταξύ του κέντρου και της περιφέρειας** (Μουσούρα, 2005).

Η κύρια διαφορά της θεωρίας του Amin από τη θεωρία εξάρτησης του Frank είναι βασικά η ακόλουθη. Ο Frank λοιπόν θεωρεί ότι η απόσπαση πλεονάσματος από τις χώρες δορυφόρους συντελεί ριζικά στην ανάπτυξη των μητροπόλεων ταυτόχρονα με την υπανάπτυξη των δορυφόρων. Χωρίς την υπανάπτυξη κάποιων χωρών δε θα υπήρχε ανάπτυξη κάποιων άλλων. Αντίθετα ο Amin, αν και θεωρεί ότι η ροή πλεονάσματος είναι σημαντική για την περιφέρεια, δεν πιστεύει ότι είναι τόσο σημαντική για την ευημερία του καπιταλισμού στο κέντρο (Sing & Denmark eds, 1996). Σαν προέκταση αυτού του τρόπου σκέψης ο Amin δεν είναι ολοκληρωτικά απαισιόδοξος (Μουσούρα, 2005), καθώς πιστεύει ότι η ανάπτυξη της υπανάπτυκτης περιφέρειας είναι εφικτή εντός του καπιταλισμού, καθώς η ευημερία του κέντρου δεν είναι συνυφασμένη με τη φτώχεια της περιφέρειας σε τέτοιο ακραίο βαθμό που πιστεύει ο Frank. Ο Amin υποστηρίζει λοιπόν, αντίθετα με τον Frank, ότι η σχετική εξάλειψη της άνισης ανάπτυξης μεταξύ κέντρου και περιφέρειας μπορεί να επιτευχθεί με μια άνοδο των ημερομισθίων στην περιφέρεια (Αντωνοπούλου, 1991). Ο Frank

αντίθετα πιστεύει ότι κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό εντός του καπιταλιστικού συστήματος και η μόνη λύση είναι το ξεπέρασμά του.

Η σχολή της εξάρτησης διαφοροποιείται τόσο από την ορθόδοξη (κλασική και νεοκλασική) οικονομική θεωρία, όσο και από την ορθόδοξη μαρξιστική θεωρία του ιμπεριαλισμού. Όπως παρατηρεί ο **Φωτόπουλος**: «Το παράδειγμα της εξάρτησης αναπτύχθηκε κατά τη μεταπολεμική περίοδο, με στόχο την ερμηνεία της αποτυχίας της καπιταλιστικής ανάπτυξης στον Τρίτο Κόσμο. Στη πραγματικότητα, το παράδειγμα αυτό αποτελούσε μια θεωρητική αντίδραση στην αδυναμία τόσο της ορθόδοξης οικονομικής θεωρίας, όσο και των κλασικών μαρξιστικών θεωριών του ιμπεριαλισμού, να εξηγήσουν την αποτυχία αυτή. Το παράδειγμα της εξάρτησης περιλαμβάνει όλες εκείνες της προσεγγίσεις στις οποίες η υπανάπτυξη θεωρείται ως το αποτέλεσμα συγκεκριμένων σχέσεων εξουσίας μέσα στα πλαίσια ενός παγκόσμιου συστήματος. Οι θεωρίες εξάρτησης έχουν πολλά σημαντικά κοινά σημεία με τις μαρξιστικές: μια κοσμοθεωρία συγκρουόμενων συμφερόντων, αντί για εκείνη της αρμονίας των ορθόδοξων προσεγγίσεων στην ανάπτυξη, μια ιστορική αντίληψη της καπιταλιστικής ανάπτυξης αντί για την τυπική ανιστορική ορθόδοξη ανάλυση και τέλος, μια διεθνιστική προσέγγιση που δίνει έμφαση στην ενιαία φύση της παγκόσμιας οικονομίας, αντί για τη συνηθισμένη ορθόδοξη προσέγγιση που επικεντρώνεται σε έθνη-κράτη ως τις βασικές μονάδες ανάλυσης. Εντούτοις, οι διαφορές μεταξύ της μαρξιστικής και της προσέγγισης της εξάρτησης στο μεθοδολογικό, θεωρητικό και πολιτικό επίπεδο είναι εξίσου σημαντικές» (Φωτόπουλος, 1995).

Οι μαρξιστές αναλυτές διαφέρουν μεθοδολογικά από τη σχολή της εξάρτησης βασικά στο γεγονός ότι η αναλυτική κατηγορία στη μαρξιστική θεωρία είναι αυτή του τρόπου παραγωγής. Αντίθετα στις θεωρίες εξάρτησης κεντρική κατηγορία είναι το παγκόσμιο σύστημα. Δηλαδή οι θεωρητικοί της εξάρτησης προσπαθούν να ερμηνεύσουν τον καπιταλισμό μέσω της μελέτης και κατανόησης των παγκόσμιων σχέσεων και διεθνών εξαρτήσεων, ενώ οι θεωρητικοί του μαρξισμού μέσω της μελέτης της παραγωγικής διαδικασίας. Υπάρχουν όμως και άλλες διαφορές ουσιαστικές στην ερμηνεία του καπιταλιστικού συστήματος. Όπως ο παραπάνω θεωρητικός υποστηρίζει: «υπάρχουν θεμελιακές θεωρητικές διαφορές μεταξύ των δυο προσεγγίσεων όσον αφορά τη φύση του ιστορικού ρόλου του καπιταλισμού. Οι μαρξιστές υποθέτουν ότι ο ρόλος του καπιταλισμού στην αναπτυξιακή διαδικασία είναι προοδευτικός και βλέπουν τη συσσώρευση κεφαλαίου ως μια διαδικασία συνεχούς επέκτασης. Από την άλλη μεριά, οι θεωρητικοί της εξάρτησης δεν θεωρούν τον ιστορικό ρόλο του καπιταλισμού απαραίτητα προοδευτικό και βλέπουν τη συσσώρευση κεφαλαίου περισσότερο ως ένα σύστημα μεταφοράς του οικονομικού πλεονάσματος από την περιφέρεια στο κέντρο, παρά ως ένα σύστημα συνεχούς επέκτασης. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι μαρξιστές βλέπουν την υπανάπτυξη ως μια κατάσταση προκαπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, ως ένα παλιότερο ιστορικό στάδιο, ενώ οι θεωρητικοί της εξάρτησης βλέπουν την υπανάπτυξη ως το αποτέλεσμα της επιβολής ενός συγκεκριμένου μοντέλου καταμερισμού εργασίας στην περιφέρεια, δηλαδή, ως το αποτέλεσμα της ενσωμάτωσης της στο παγκόσμιο σύστημα σε μια θέση εξάρτησης». (Φωτόπουλος, 1995)

Ο **Wallerstein** (1979) θεωρεί την άνιση ανταλλαγή μεταξύ κέντρου και περιφέρειας ως αναγκαία για την επέκταση της παγκόσμιας αγοράς και θεωρεί την μετανάστευση ως

δομικό στοιχείο του παγκόσμιου συστήματος απαραίτητου για τη συνέχιση της συσσώρευσης του κεφαλαίου.

Ο **Μπακούνιν** σε αντίθεση με τον Μαρξ δεν πίστευε ότι η γεωγραφική επέκταση των καπιταλιστικών σχέσεων θα οδηγούσε στη σύγκλιση της οικονομικοκοινωνικής ανάπτυξης ανάμεσα σε διαφορετικές χώρες. Ο λόγος για τη λανθασμένη πρόβλεψη του Μαρξ βρίσκεται στη βαθιά πίστη του γερμανού επαναστάτη στο βιομηχανικό προλεταριάτο: Μόνο αυτό μπορούσε να οδηγήσει τον κόσμο στην **αταξική κοινωνία**. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι ο Μαρξ μετά από κάποιο σημείο άρχισε να πλάθει στο φαντασιακό του την πραγματικότητα με βάση την ιδεολογία του και όχι το αντίθετο.

Έτσι γεωγραφικοί χώροι χωρίς βιομηχανία (όπως πχ η αγροτική ύπαιθρος) δε θα γνωρίσουν τη γνήσια επανάσταση αφού δεν έχουν βιομηχανικό προλεταριάτο. Αντίθετα μπορούν να γνωρίσουν μόνο εξεγέρσεις (αγροτικές πχ) που οδηγούν στο τίποτα. Το πρόβλημα θα το διορθώσει ο ίδιος ο καπιταλισμός πάντα σύμφωνα με το Μάρξ. Η γεωγραφική επέκταση των καπιταλιστικών σχέσεων θα οδηγήσει στη σύγκλιση της οικονομικοκοινωνικής ανάπτυξης, στην άνοδο της βιομηχανίας και τελικά στην ανάδυση του βιομηχανικού προλεταριάτου που τελικά θα πραγματώσει την αταξική επανάσταση. Ο Μπακούνιν σε αντίθεση με τον Μαρξ δεν πίστευε σε ένα συγκεκριμένο επαναστατικό υποκείμενο. Δεν υποτιμούσε τους ακτήμονες αγρότες ή τους λούμπεν προλετάρους υπανάπτυκτων αστικών περιοχών. Αντίθετα πίστευε στην επαναστατική τους δυναμική. Με άλλα λόγια ο Μπακούνιν έβλεπε το χώρο (πχ την ύπαιθρο όσο αφορά τους ακτήμονες και τους μικροϊδιοκτήτες γης, τις υπανάπτυκτες αστικές περιοχές όσο αφορά τους λούμπεν προλετάρους κλπ) σαν προϊόν της **επιβολής σε διεθνές επίπεδο ενός συγκεκριμένου μοντέλου καταμερισμού εξουσίας και παραγωγικής διαδικασίας**. Η άποψη του Μπακούνιν για κάθε μορφή εξουσίας είναι γνωστή. Πρέπει να καταργηθεί άμεσα.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΣΗ

Τελικά και μετά τα τελευταία γεγονότα (κρίση χρέους, μνημόνια κλπ), δε μπορούμε παρά να αναρωτηθούμε: Το ελληνικό κράτος ήταν ο ισχυρός παίκτης των Βαλκανίων ή ένα εξαρτημένο γρανάτζι της παγκόσμιας οικονομίας; **Η ελληνική αριστερά μέχρι πρότινος δεν είχε μία ξεκάθαρη θέση για το ρόλο της ελληνικής μεγαλοαστικής τάξης**. Κάποιοι αριστεροί και αντιεξουσιαστές έβλεπαν την ελληνική πλουτοκρατία σαν μία κυρίαρχη δύναμη που έθετε σε σχέση εξάρτησης τις γύρω χώρες (όπως έκανε πράγματι για κάποιο χρονικό διάστημα στη Βουλγαρία, Αλβανία κλπ). Κάποιοι άλλοι τόνιζαν αντίθετα, τον διαχρονικά εξαρτημένο ρόλο της ελληνικής οικονομίας. Γενικά δεν αποκλείεται κάποιο κράτος, ενώ βρίσκεται σε σχέση υποτέλειας σε σχέση με κάποιο άλλο, να καταφέρνει να έχει εξουσιαστικές σχέσεις με κάποια άλλα μικρότερα. Όπως έγινε και στην περίπτωση της Ελλάδας.

Η ταχύτητα όμως κατάρρευσης του ελληνικού κράτους τα τελευταία δύο χρόνια καταδεικνύει ότι η ελληνική μεγαλοαστική τάξη κάθε άλλο παρά ανεξάρτητη υπήρξε. Η ελληνική οικονομία αποδείχτηκε ότι είχε παρασιτικό ρόλο και ότι κράτος είχε άμεσα προσκολληθεί σε ξένα κράτη και στις διεθνείς αγορές. Η σαβούρα φεύγει όμως πρώτα όταν το καράβι βουλιάζει. Δεδομένου της παγκόσμιας κρίσης η ελληνική οικονομία εγκαταλείφτηκε.

Τώρα τελευταία γίνεται πολύ λόγος για τα θετικά του Ευρώ και την αναγκαιότητα της αποτροπής της χρεοκοπίας. Λες και αυτή η αποτροπή θα έχει την παραμικρή ευεργετική συνέπεια για το φτωχό λαό. Στη χώρα δορυφόρο (Ελλάδα) είχε δημιουργηθεί χρόνια τώρα η πολιτική και κοινωνική δομή που προασπιζόταν το σύστημα της εξάρτησης. Αυτό γίνονταν κυρίως από την ελληνική άρχουσα τάξη (δημοσιογράφοι, ψευτοεπιχειρηματίες, πολιτικοί κλπ) που είχε αναλάβει τον ρόλο της διαιώνισης της εξάρτησης με το να παρέχει ένα ιδεολογικό και πολιτικό προκάλυμμα σε αυτή την εξάρτηση παρουσιάζοντας τη σαν κάτι το απαραίτητο για τη γενική ευμάρεια του πληθυσμού. Το ίδιο κάνει τώρα με τη λυσσαλέα προσπάθεια της να μείνει η χώρα στο Ευρώ. Θυμηθείτε τη μανία της Τρέμης στα βραδινά δελτία τρόμου όταν μιλούσε για το μνημόνιο και τη σωτηρία της χώρας από τη χρεωκοπία. Η επιβίωση των μεγαλοαστών είναι άμεσα συνυφασμένη με την καταστροφή του λαού (μια θεωρία μάλιστα υποστηρίζει ότι η χρεοκοπία καθυστερεί ώστε να μπορέσουν οι έλληνες πλούσιοι να μεταφέρουν τα χρήματά τους στο εξωτερικό...)

Κάτι τελευταίο άλλα όχι λιγότερο σημαντικό. Οι θεωρίες εξάρτησης έχουν κατά καιρούς χρησιμοποιηθεί (καπηλευτεί) από εθνικιστικά κινήματα τόσο στο εξωτερικό όσο και στην Ελλάδα (οι καλοί εθνικά «εμείς» και οι κακοί «ξένοι»). Στην ουσία όμως είναι θεωρίες που εντάσσονται στη διεθνιστική παράδοση της αριστεράς. Το ότι ο έλληνας μεγαλοαστός είναι εξαρτημένος από τον αμερικάνο ή γερμανό δεν τον κάνει λιγότερο ένοχο απέναντι στον προλετάριο. Το αντίθετο. Η επιστροφή της Ελλάδας στη δραχμή λοιπόν δε θα προσφέρει πραγματική λύση από τη στιγμή που η μεγαλοαστική τάξη και η εξουσία δεν ανατραπούν. Διεθνώς τα τελευταία χρόνια παρατηρείται άνοδος των αμεσοδημοκρατικών κινημάτων παγκοσμίως που στηρίζονται στην λογική των αμεσοδημοκρατικών συμβούλιων και των κολεκτίβων, όπως επίσης παρατηρείται άνοδος της δυναμικής της ανταλλακτικής οικονομίας, ενώ σχεδόν παντού σημειώνονται γενικευμένες εξεγέρσεις. Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι δημιουργείται μία διεθνιστική Γεωγραφία της Αντίστασης στη μέχρι πρότινος κυρίαρχη λογική του κεφαλαίου, του νεοφιλελευθερισμού και του κράτους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αμιν, Σ. 1976. Η άνιση ανάπτυξη. Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.

Amin, A., Thrift, N., eds., 1994. Globalization, Institutions and Regional Development in Europe. Oxford, Oxford University Press.

Amin. A. (Ed.), (1994), Post Fordism, A Reader, Blackwell, Oxford

Amin, A., Cohendet, P. 2004. Architectures of knowledge: Firms, capabilities and communities. Oxford: Oxford University Press.

Αντωνοπούλου, Σ. 1991. Η Μαρξιστική Θεωρία της 'Ανάπτυξης' και η Σύγκλιση της με το Αστικό Θεωρητικό Πρότυπο. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Fotopoulos T. «The crisis of the growth economy, the withering away of the nation-state and the community-based society». In: Alheit, P. (ed.). 1995, Education, Culture and Modernization, Roskilde University.

Frank. 1967. Capitalism and underdevelopment in Latin America. Monthly Review Press.

Frank G.A and Gills B.K. (eds)1994. The World System Five Hundred Years or Five Thousand? Routledge, London

Harvey, D. 1982. The Limits to Capital. Blackwell, Oxford

<http://www.inclusivedemocracy.org/fotopoulos/greek/grbookstid/ch3.htm>

Λένιν. 1976. Ιμπεριαλισμός, ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού. Θεμέλιο, Αθήνα.

Luxemburg R. 1970. Die Akkumulation des Kapitals. Verlag Neue Kritik,

Frankfurt. Wallerstein, I. 1979. The capitalist world economy. Cambridge University Press, Cambridge.

Μουσούρα, Δ. 2005. Η έννοια της Ανάπτυξης. Θεωρίες ανάπτυξης και υποανάπτυξης. ΚΕΤΑ.

Wallerstain, I. 1979. The capitalist world economy. Cambridge University

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: (ΑΝΤΙ) ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΖΑΜ

Α. «Κινέζικη» ποίηση

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΒΡΑΔΥ

Ήτανε άνοιξη, εκείνο το βράδυ

Ακούγαμε italo-disco

Πίναμε ούζο

και κοιτούσαμε το μαύρο θόλο του ουρανού:

«το πρόσεξες, ούτε ένα αστέρι ...

και το φεγγάρι νομίζω ότι ήταν γιομάτο εχτές»

Ανατριχίλα

Οι κόρες των ματιών σου σε διαστολή

Έτοιμες να σπάσουν το φράγμα του ματιού

Ενθουσιασμός

Αυτό που περιμέναμε τόσο καιρό

μας βρήκε μαζί:

«επιτέλους, θα ζήσουμε το τελευταίο βράδυ

την κατάλληλη στιγμή»

Χωρίς αύριο, χωρίς μέλλον

Βρήκαμε την ευτυχία

Νιώσαμε την ουσία του έρωτα

Αισθανθήκαμε την απεραντοσύνη της ύπαρξης

Μας τύλιξε η ηδονή του απείρου!

Εκείνο το τελευταίο βράδυ

Ακούγοντας italo-disco

και πίνοντας ούζο

ΚΙΝΕΖΟΣ

B. ΜΟΥΣΙΚΗ

Κατεβάστε τα παρακάτω αριστουργήματα

1. ΜΠΡΕΧΤΙΑΔΑ

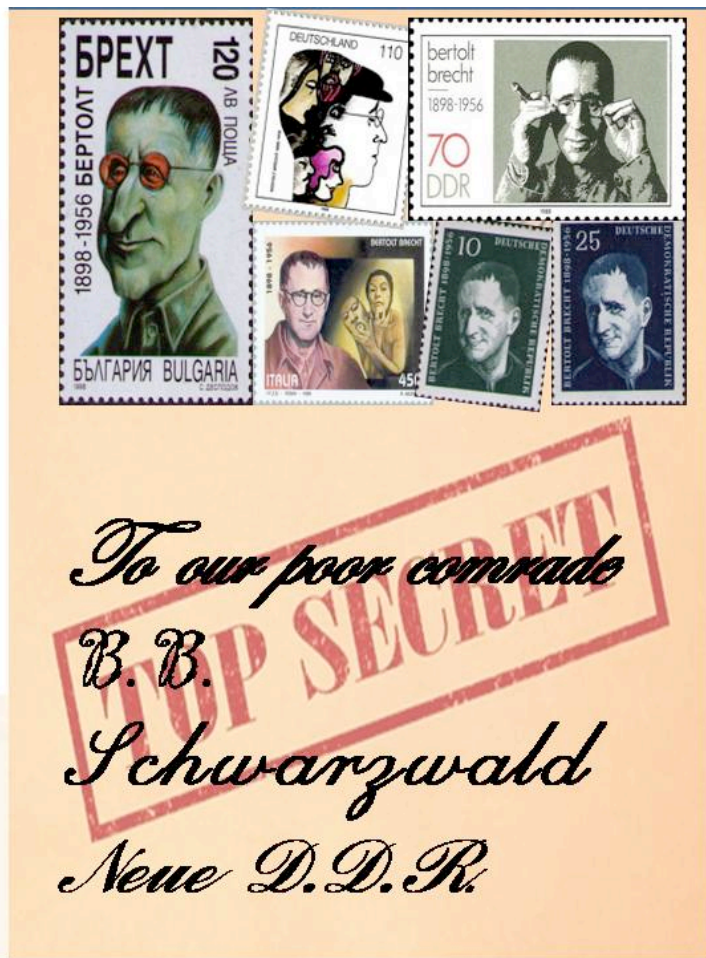
Συλλογή των Pornostroika DaDaifi που περιέχει όλα τα τραγούδια – μελοποιήσεις του γκρουπ σε ποιήματα του Μπρεχτ. Τα τραγούδια αυτά περιέχονταν μέχρι σήμερα διάσπαρτα στη δισκογραφία του γκρουπ. Τώρα μπορείτε να τα ακούσετε μαζί σε αυτή τη συλλογή.

PORNOSTROIKA DADAIFI

Brechtliada 99-12

Straße Bananen und Unterordnung

NEUE GRIECHENLAND

Κατεβάστε τη συλλογή εδώ: <http://www.mediafire.com/?etokz76soitq1ts>

2. ΖΑΜ ΣΥΛΛΟΓΗ 7

Έβδομη συλλογή του Zero Artistic Movement. Περιέχει γκρουπς όπως ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΙ, ΟΜΙΕΤ, SOLITARY PEOPLE, VARATE VIOLITZIDES ΚΛΠ

ΚΑΤΕΒΑΣΤΕ ΤΟ ΕΔΩ: <http://www.mediafire.com/?oknzbqmbsgi5giq>

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΤΕΥΧΗ

Zero Geographic Vol.1

Περιέχει:

1. Γεωπολιτική και αναρχικά κινήματα
2. Χώρος και κοινόβια
3. Ψυχογεωγραφία

Κατεβάστε το σε pdf από εδώ: <http://www.mediafire.com/?79b655coc6ae97e>

Zero Geographic Vol.2

Περιέχει :

1. Τέχνη του φανταστικού και Πολιτική εξουσία
2. Δυστοπία

Κατεβάστε το σε pdf από εδώ: <http://www.mediafire.com/?9a0ks1kba186k83>

Zero Geographic Vol.3

Περιέχει:

1. Ολοκληρωτικός Νεοφιλελευθερισμός και ταξικός πόλεμος
2. Λαθρομετανάστευση-Το νέο όνομα για τις απώλειες πολέμου
3. Αντιπολεμικός κινηματογράφος-Πολεμικός τρόμος

Κατεβάστε το σε pdf από εδώ: <http://www.mediafire.com/?i3gw7m8p8d6huo5>

Zero Geographic Vol.4

Περιέχει:

1. Φρίντριχ Νίτσε και οι αναρχικοί του επίγονοι
2. Σπαγκέτι γουέστερν

Κατεβάστε το σε pdf από εδώ: <http://www.mediafire.com/download.php?t7553mr7727371h>

